

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 1/19

FACULTATEA DE MEDICINĂ

PROGRAMUL DE STUDII 0913.1 ASISTENȚĂ MEDICALĂ GENERALĂ

CATEDRA MEDICINĂ DE FAMILIE

APROBATĂ

la ședința Comisiei de asigurare a calității și
evaluării curriculare Facultatea Medicină
Proces verbal nr. 9 din 19.03.2018

Președinte, dr. hab.șt. med., conf. univ.

Suman Serghei

APROBATĂ

la ședința Consiliului Facultății de Medicină
I
Proces verbal nr. 4 din 20.03.2018

Decanul Facultății dr.șt. med., conf. univ

Plăcintă Gh.

APROBATĂ

la ședința Catedrei de Medicină de familie
Proces verbal nr. 9 din 05.03.2018

Șef catedră prof. universitar. dr. hab. șt. med
Ghenadie Curocichin

CURRICULUM

DISCIPLINA: *STAGIUL PRACTIC „PRACTICA CLINICĂ ÎNGRIJIRI CALIFICATE”*
Studii de licență

Tipul cursului: **Disciplină obligatorie**

Chișinău, 2018

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 2/14

I. PRELIMINARII

Pentru furnizarea unei asistențe medico-sanitare de calitate, se necesită un personal bine instruit, care să acorde servicii medicale de calitate și la un nivel profesional înalt, cu compasiune, respectând principiile etice și deontologice. Potrivit studiilor efectuate, este dovedit faptul că – 80% din toate îngrijirile acordate pacienților sânt îndeplinite de către asistentele medicale, care prin atitudinea lor profesională ocupă un rol important în recuperarea pacienților. Luând în considerație progresele înregistrate în domeniul nursing, speranța de viață, sporirea așteptărilor comunității și creșterea numărului de pacienți cu comorbidități, scopul practicii nursing s-a extins conform necesităților sale. Practica avansată cuprinde: atât practica clinică directă, cât și cercetarea, educația, managementul și conducerea. Practica clinică Îngrijiri calificate este introdus în planul de studii universitar în anul IV de studii, semestrul VIII după ce a fost realizată procesul de instruirea. Stagiul practica clinică îngrijiri calificate se desfășoară în parteneriat cu angajații Instituțiilor - Medico – Sanitare - Publice sau private.

Obiectivele stagiului *PRACTICCLINICĂ ÎNGRIJIRI CALIFICATE* sunt structurate pentru aprofundarea dezvoltării abilităților studenților despre specialitate, care va contribui la formarea lor ca profesionist reglementati în domeniul sănătății care activează autonom și în colaborare cu ceilalți membrii a echipei interdisciplinare și care a finalizat un program de educație calificat în nursing și autorizat să practice ca nursă generalistă.

Pentru *A CLINICĂ ÎNGRIJIRI CALIFICATE* asistenței generalişti au nevoie de:

Competențe specifice:

De competența și profesionalismul lor depinde atât starea de sănătate a pacientului cât și modificarea comportamentală printr-un mod sănătos de viață.

- diagnosticarea independentă în îngrijirea nursing folosind cunoștințele actuale teoretice și clinice; planificarea, organizarea și implementarea îngrijirii nursing la tratarea pacienților pe baza cunoștințelor și competențelor dobândite pentru a îmbunătăți practica profesională;
- colaborarea eficientă cu alți profesioniști din domeniul sănătății, inclusiv participarea la Instruirea practică a personalului din sănătate pe baza cunoștințelor și competențelor dobândite;
- împuternicirea persoanelor, familiilor și grupurilor privind un mod de viață sănătos și auto-îngrijire pe baza cunoștințelor și competențelor dobândite;
- inițierea independentă a măsurilor pentru păstrarea vieții în caz de criză și situații de dezastru;
- consilierea independentă, instruirea și susținerea persoanelor care au nevoie de îngrijire și apropiatăii acestora;
- asigurarea independentă a calității și evaluării îngrijirii nursing;
- comunicarea profesională în mod cuprinzător și cooperarea cu membrii altor profesii din domeniul sănătății;
- analiza calității îngrijirii pentru a îmbunătăți practica sa profesională ca nursă generalistă.

Abilități

- Abilități și competențe de gândire critică: "gândire creativă / antreprenoriat", "învățare", "planificarea lucrului", "rezolvarea problemelor", etc.
- Abilități și competențe de comunicare: "limba natală", "limbă străină", etc.
- Aplicarea cunoștințelor: "mediu sănătos și sigur de lucru", "ITC", "Calcul simple", etc.
- Abilități și competențe sociale: "leadership", "management", "colaborarea cu alte persoane", etc.
- Atitudine și valori la locul de muncă: "valori la locul de muncă", "atitudini la locul de muncă", etc.

Cunoștințe: legislație, criminalistică, politică, drepturile pacientului, sistemul social, comportamentul uman, evaluare, documentație, sănătate și siguranță, siguranța pacientului, asigurarea calității, practica de succes, metodologie standardizată pe știință și cercetare a științelor de bază (ex. sănătate, din natură): fizică, chimie, anatomie, fiziologie, psihologie, managementul sanitar, planificare și organizare, principii economice și ecologice, societate, cultură, mediu, sănătate publică, epidemiologie, tehnologii informaționale, metode de acces la informație, învățare continuă, învățare pe tot parcursul vieții.

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 3/14

Abilități:

comunicare (verbală și non-verbală), scriere, raportare, documentație, consiliere, observare, evaluare, analiză, planificare, împuternicire, limbaj (natal și străin), rezolvarea problemelor, capacitate critică, reflecție, soluționarea conflictelor, situații de caz, toleranță, capacitatea de auto-determinare și auto-reflecție, auto-percepție profesională, înțelegere și planificarea unui proces de cercetare, informarea pacienților/clientilor, leadership, organizare, management, competențe (inter)culturale, conlucrarea cu oamenii, conducerea și organizarea grupurilor, protejarea oamenilor vulnerabili.

Atitudini: empatie, compasiune, sensibilitate, politețe, etică, interes față de oameni, lucru în echipă, lucru interdisciplinar, ascultare, necesități culturale și regionale, mod de viață și valori, cetățenie activă, respectarea drepturilor umane și civile, dreptate socială, contribuția la dezvoltarea profesională, învățarea pe tot parcursul vieții, CPD - dezvoltarea profesională continuă –obligații de formare continuă.

Misiunea curriculumului (scopul) în formarea profesională

Scopul stagiului practic este fortificarea aptitudinilor practice utilizate de asistenții medicali generaliste în practica lor cotidiană în condiții de staționar.

Obiectivele principale ale stagiului practic sunt:

- ✓ Aplicarea abilităților și tehnicilor fundamentale de îngrijiri medicale ale pacienților în condiții de staționar
 - ✓ Dezvoltarea competențelor de comunicare cu pacienții și familiile lor în domeniul sănătății
 - ✓ Fortificarea abilităților de exercitare a rolurilor de: coordonator de îngrijire, lider a echipei de sănătate, educator pentru sănătate, consultant în îngrijiri medicale și cercetător în procesul de nursing clinic
 - ✓ Recunoașterea rolului asistentului medical generalist ca membru al echipei interprofesionale de îngrijire a sănătății în staționar, îndeplinind responsabilitățile autonome și delegate cu promovarea spiritului de inițiativă și a cooperării
 - ✓ Raportarea despre finalizarea sarcinilor delegate și a răspunsurilor pacienților la intervențiile efectuate, completarea planului de îngrijire și documentației medicale corespunzătoare
 - ✓ Conștientizarea rolului asistentei medicale generaliste în menținerea sănătății și rezolvarea problemelor de sănătate acute și cronice în condiții de staționar
- Limba/limbile de predare a disciplinei:română;
 - Beneficiari: studenții anului IV, Facultatea de Medicină, specialitatea Asistență medicală generală.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	S.08.O.066		
Denumirea disciplinei	Stagiul practic: Practica clinică. Îngrijiri calificate		
Responsabil (i) de disciplină	Curocichin Ghenadie, dr. hab. șt. med.		
Anul	IV	Semestrul/Semestrele	VIII
Stagiu clinic (total ore), inclusiv:			300 ore
Curs	-	Lucrări practice/ de laborator	150
Seminare	-	Lucrul individual	150
Forma de evaluare	E	Numărul de credite	10

III. OBIECTIVELE DE FORMARE ÎN CADRUL DISCIPLINEI

La finele studierii disciplinei studentul va fi capabil:

- ✓ Să definească conținutul, funcțiile și domeniile de activitate ale asistentului medical generalist/nursă în sistemul de sănătate
- ✓ Să descrie procesul de comunicare interprofesională

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 4/14

- ✓ Să identifice măsurile de asigurare a mediului securizat pentru bolnav în orice situație sau afla
- ✓ Să descrie etapele de îngrijire și supravegherea pacienților gravi în staționar
- ✓ Să rezume supravegherea și intervențiile autonome și delegate specifice problemelor de dependență
- ✓ Să identifice etapele procesului de nursing în diferite condiții
- ✓ Să realizeze interdependența dintre etapele procesului de nursing
- ✓ Să stabilească gradul de autonomie/dependență a pacientului
- ✓ Să caracterizeze și să explice tehnicile de nursing, investigațiile și intervențiile în diferite situații
- ✓ Să cunoască etapele de pregătire a pacientului psihic și fizic pentru investigații
- ✓ Să supravegheze evoluția pacientului după intervențiile de nursing
- ✓ Promovarea imaginii pozitive și a dezvoltării profesiei de asistent medical în contextul social.

la nivel de aplicare:

- ✓ Implementarea funcțiilor și rolul asistentului medical generalist în diferite situații
- ✓ Experimenteze impactul unui anumit limbaj non-verbal într-o situație dată
- ✓ Practicarea tehnicilor de îngrijire, reieșind din standardele calificării
- ✓ Completarea planului de îngrijire și documentele de evidență în diferite situații
- ✓ Aplicarea măsurilor de prevenire a infecțiilor în instituțiile curative
- ✓ Aplicarea intervențiilor proprii și delegate planificate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată a pacienților
- ✓ Să aplice procesul de îngrijire (nursing) la pacienții cu maladii acute și cronice în diferite situații
- ✓ Îndeplinirea tehnicilor de îngrijire, reieșind din standardele calificării în profesie
- ✓ Aplicarea intervențiilor proprii și delegate planificate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată a pacienților
- ✓ Elaborarea planului de activitate și de îngrijire individuală în baza realizărilor științei și practicii mondiale
- ✓ Stabilirea diagnosticelor de nursing conform clasificării NANDA-I
- ✓ Monitorizarea stării pacientului după efectuarea tehnicilor și investigațiilor
- ✓ Asumarea responsabilităților în însușirea corectă a etapelor procesului de nursing în diferite situații
- ✓ Să implementeze tehnici de îngrijire și supravegherea pacienților în condiții și situații diferite
- ✓ Să aplice tehnici de îngrijire și supravegherea pacienților în secții chirurgicale
- ✓ Să implementeze tehnici de îngrijire și supravegherea pacientelor în obstetrică și ginecologie
- ✓ Să aplice tehnici de îngrijire și supravegherea pacienților în diabet și boli metabolice
- ✓ Să implementeze tehnici de îngrijire și supravegherea persoanelor vârstnice și geriatrie
- ✓ Să implementeze tehnici de îngrijire și supravegherea bolnavilor gravi în staționar
- ✓ Să analizeze problemele clinice complexe cu utilizarea cunoștințelor relevante, diagnosticarea, inițierea și evaluarea tratamentului pentru pacienți într-un grup multiplu, în cadrul domeniului specializat conform protocoalelor convenite;
- ✓ Să aplice măsuri de promovare a sănătății și să identifice necesitățile educaționale pentru pacienții din domeniul de specializare, să elaboreze și să implementeze strategii, după caz;
- ✓ Să dezvolte continuu abilitățile de comunicare pentru a formula și comunica problemele clinice complexe ale pacienților, rudelor și altor profesioniști din domeniul sănătății, identificarea nevoilor pacienților și furnizarea îngrijirii corespunzătoare și planului de tratament;

la nivel de integrare:

- ✓ Adoptarea unei atitudini centrate pe pacient; integral și individualizat pacienților în funcție de problemele de sănătate ale acestora

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 5/14

- ✓ Evaluarea și ajustarea continuă a îngrijirilor la necesitățile pacienților cu maladii acute și cronice în diferite situații
- ✓ Evaluarea nivelele de dependență a pacienților cu maladii acute și cronice în diferite situații
- ✓ Evaluarea stării pacientului după efectuarea tehnicilor și investigațiilor
- ✓ Identificarea rolului asistentului medical generalist ca specialitate la diferite nivele

IV. EXIGENȚE PREALABILE

Pentru realizarea stagiului practic **PRACTICA CLINICĂ ÎNGRIJIRI CALIFICATE** din anul de studii IV sunt necesare următoarele:

- cunoașterea limbii de predare;
- competențe confirmate în științele fundamentale și disciplinele clinice, inclusiv disciplinele umaniste și de specialitate
- competențe în utilizarea TI (utilizarea internetului, procesarea documentelor, tabelelor electronice și prezentărilor, utilizarea programelor de grafică)
- calități empatie, compasiune, sensibilitate, politețe, etică, interes față de oameni, lucru în echipă, lucru interdisciplinar, ascultare, necesități culturale și regionale, mod de viață și valori, cetățenie activă, respectarea drepturilor umane și civile, dreptate socială, contribuția la dezvoltarea profesională, învățarea pe tot parcursul vieții, CPD - dezvoltarea profesională continuă – obligații de formare continuă

V. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. d/o	TEMA	Numărul de ore	
		L/P	L/I
1.	Rolul comunicării asistentului medical în sistemul de sănătate și în cadrul echipei interdisciplinare	10	10
2.	Îngrijiri calificate în medicina internă	25	25
3.	Îngrijiri calificate în chirurgie	20	20
4.	Nursing pediatric	20	20
5.	Îngrijiri calificate în obstetrică și ginecologie	20	20
6.	Nursing comunitar. Îngrijiri în medicina de familie	20	20
7.	Îngrijiri paliative și managementul durerii	10	10
8.	Nursing calificat ale bolnavului critic. ATI Urgențe medicale	25	25
	Total lucrări practice/ lucru individual	150	150
Total ore		300	

VI. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI UNITĂȚI DE CONȚINUT

Obiective	Unități de conținut
Tema 1. Rolul comunicării asistentului medical în sistemul de sănătate și în cadrul echipei interdisciplinare	
<ul style="list-style-type: none"> • Să descrie procesul de comunicare Să realizeze tipurile de comunicare • Să comunice în echipa medicală după modelul S.F.E.R (Situația, Fundal, Evaluare, Recomandări) • Să ofere feedback-ul constructiv • Să faciliteze comunicarea eficientă în diferite circumstanțe • Să prezinte un raport de comunicare formal elaborat 	<p>Comunicare profesională. Tipurile de comunicare. Surse de informații: informații interne și externe, buletine informative, manuale, rapoarte, procese verbale, publicații de specialitate, internet, discuții, statistici, documentație specifică, mass-media.</p> <p>Metode de comunicare - adecvate: scrise, verbale, audio, informatizate. Comunicarea în echipa medicală S.F.E.R, (Situația, Fundal, Evaluare, Recomandări)</p> <p>Oferirea <i>feedback-ului</i> constructiv. Ascultarea activă. Susținere - în situații formale sau informale în funcție de numărul de vorbitori, prin modulați a vocii, prin alegerea tonului și a</p>

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 6/14

Obiective

Unități de conținut

vocabularului, prin structură, prin comunicare non verbală, prin articulare. Argumentare - prin idei clare, relevante, concise, persuasive, adaptate contextului și interlocutorului. Facilitarea comunicării eficiente. Conținutul și structura unui raport de comunicare în condiții de staționar. Raport formal elaborat.

Tema 2. Îngrijiri calificate în medicina internă

- Să noteze și să înregistreze rezultatele obținute
- Să cunoască caracteristicile de bază a principalelor patologii non-transmisibile
- Să identifice etapele de execuție a tehnicilor de investigație și tratament aplicate pacienților cu diverse afecțiuni
- Să aplice metodele de dezinfecție și sterilizare în instituții medicale
- Să aplice măsurile de prevenire, supraveghere și control a infecțiilor nosocomiale
- Să aplice metode generale de prevenire a infecțiilor intra-spitalicești conform actelor normative în vigoare
- Să respecte regulile de protecție a muncii în Instituții Medico-Sanitare- Publice (IMSP)
- Să completeze corect documentația medicală și să utilizeze sistemele informaționale specifice secțiilor
- Să descrie fiecare etapele de execuție a tehnicilor de investigație și tratament
- Să realizeze corelația dintre etapele de execuție a fiecărei tehnici în parte
- Să asigure echipamentele și materialele necesare
- Să elaboreze și să aplice planul individualizat de îngrijiri pentru pacientul cu afecțiuni respiratorii
- Să se integreze conform atribuțiilor și responsabilităților asistentului medical la nivel de echipă în secțiile cu profil terapeutic

Medicina internă. Tehnici de îngrijire a pacienților cu: afecțiunile aparatului respirator, aparatului cardiovascular, aparatului digestiv, aparatului reno-urinar, reumatismale, sângelui și organelor hematopoietice, endocrine, metabolice și de nutriție
Regim igienico-dietetic. Educație pentru sănătate a pacienților cu patologii cronice și acute. Elaborarea planului de îngrijire. Evaluarea intervențiilor / îngrijirilor aplicate pe plan de îngrijire. Identificarea obiectivelor realizate / nerealizate. Restructurarea planului de îngrijire în cazul identificării problemelor conexe. Aprecierea calității îngrijirilor și a rezultatelor obținute . Formarea experienței clinice adecvate. Organizarea și planificarea activității de îngrijire a pacienților cu afecțiuni cronice și acute. Aplicarea măsurilor de asepsie, antisepsie și de protecție și securitate în muncă; Aplicarea îngrijirilor de bază: igienă, alimentație, eliminare, supraveghere, mobilizare, transport; Monitorizarea și notarea parametrilor fizici și a funcțiilor vitale și vegetative. Elaborarea planului de nursing a pacientului terapeutic

Tema 3. Îngrijiri calificate în chirurgie

- Să descrie activitatea asistentului medical și să cunoască structura și amenajarea secției de chirurgie și bloc operator
- Să aplice măsurile de prevenire, supraveghere și control a infecțiilor nosocomiale conform actelor normative în vigoare, respectând regulile de protecție a muncii în secția de chirurgie și bloc operator
- Să determine grupele de sânge
- Să efectueze transfuzia de sânge
- Să efectueze examenul pacientului cu patologii chirurgicale conform algoritmului
- Să efectueze examenul glandei mamare și să școlarizeze plăcintele pentru autoexaminarea
- Să pregătească masa sterilă pentru intervenția chirurgicală, măsura sterilă pentru pansamente și casoleta pentru sterilizare
- Să pregătească sala de operații și echipamentul necesar pentru intervenția chirurgicală conform standardului
- Să efectueze pregătirea preoperatorie din ziua operației, specială și de urgență,
- Să pregătească câmpului operator și anestezia
- Să respecte protocolul intervenției chirurgicale

Nursing în chirurgie. Atribuțiile, funcții și responsabilități asistentului medical generalist în secția de cu profil chirurgical. Asepsia și antisepsia: metode și echipamente de asepsie; metode și substanțe clasice și moderne de antisepsie. Intervenții de îngrijire în perioada pre- și post-operatorie. Tehnici de evaluare ale pacientului chirurgical. Grupele de sânge. Transfuzia de sânge. Conduita asistentei medicale la pacienții cu plăgi, traumatismele, infecțiile, hemoragii. Elaborarea planului de nursing a pacientului chirurgical. Pregătirea pacientului pentru intervenții, investigații și tratament specific afecțiunilor chirurgicale. Tehnicile de îngrijire a pacienților cu patologii chirurgicale.
Intervențiile autonome și delegate în procesul de îngrijire a pacienților cu maladii cronice, acute și urgente chirurgicale. Elaborarea planului de îngrijire și efectuarea tehnicilor și manoperelor practice specifice pacienților cu boli chirurgicale. Notarea și evaluarea eficacității tehnicilor și planului de nursing. Reorganizarea locului de muncă cu specificul secției de chirurgie și bloc operator

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 7/14

Obiective	Unități de conținut
<ul style="list-style-type: none">• Să pregătească materialul pentru pansament• Să aplice diverse tipuri de pansament, respectând condițiile și timpii unui pansament• Să aplice metode de tratament al plăgilor• Să efectueze examenul clinic al pacienților cu traume• Să aplice metode de tratament al pacienților cu diverse patologii chirurgicale• Să adopte atitudine centrată pe pacient; integral și individualizat în condițiile secției specializate chirurgicale• Să elaboreze planul de nursing la pacienții postoperatorii• Să supravegheze îngrijirea postoperatorie imediată• Să aplice măsurile de supraveghere și de prevenire ale complicațiilor postoperatorii• Să efectueze tehnicile necesare în perioada postoperatorie tardivă• Să noteze procedurile și să evalueze eficacitatea tehnicilor și completarea planului de nursing• Să organizeze locul de muncă reieșind din tipurile de intervenții	
<p>Teama 4. Nursing pediatric</p> <ul style="list-style-type: none">• Să efectueze examenul clinic pediatric la copii de diverse vârste• Să evalueze dezvoltarea fizică și neuro-psihică a copilului de diverse vârste• Să implementeze principiile alimentației naturale, artificiale și mixte a sugarului• Să promoveze, încurajeze și susțină alimentația naturală• Să aplice principiile alimentației diversificate (complementare) și de alimentare a copiilor preșcolari, școlari• Să demonstreze abilități de efectuare a calculului alimentar, prescrierea rației alimentare corecte la copil pe grupe de vârste• Să elaboreze planul de imunizare la copii de diferită vârstă conform calendarului• Să aplice principiile de profilaxie a maladiilor la copii• Să supravegheze copilul de diferite vârste cu diverse patologii• Să efectueze vizite de supraveghere la domiciliu a copilului în primul an de viață• Să aplice metode și tehnici de evaluare a copiilor în instituții de învățământ• Să aplice metodele de resuscitare neonatală• Să efectueze tehnici de îngrijire la copii cu diferite afecțiuni acute• Să aplice suportul vital bazal în pediatrie• Să aplice ABCD-ul resuscitării cardio-respiratorii la nou-născut, sugar, copil• Să elaboreze un plan de supraveghere a pacienților cu diverse patologii• Să aplice măsurile de prevenție și supraveghere în cazul bolilor infecțioase la copii în diferite circumstanțe• Să școlarizeze pacienții pediatrici sănătoși, cu factori de	<p>Nursing în pediatrie. Examenul clinic pediatric la copii de diverse vârste. Metodele de evaluare a dezvoltării nuro-psihoice, deficiențelor motorii, psiho-verbale, sociale, cognitive, comportamentale, emoționale la copii. Nutriția și alimentația copilului sănătos de diverse vârste. Alimentației naturale, artificiale și mixte a sugarului, alimentației diversificate (complementare) și de alimentare a copiilor preșcolari, școlari. Nutriția și alimentația copilului de diverse patologii. Calendarul vaccinărilor. Tehnici de profilaxie ale maladiilor infecțioase. Tehnici de îngrijire a copilului sănătos de vârstă mică. Măsuri și tehnici de îngrijire la copii cu afecțiuni a aparatului respirator, sistemului hematopoietic, reno-urinar, digestiv, cardiovascular, nervos, patologii reumatismale. Supraveghere copilului de diferite vârste cu sau fără patologie. Urgențe majore în pediatrie. Tehnicile Suportul vital bazal în pediatrie. Tehnicile Suportul vital avansat în pediatrie Elaborarea planului de îngrijire și efectuarea tehnicilor și manoperelor practice specifice pacienților cu boli acute și cronice din secțiile cu profil pediatric.</p> <p>Școlarizarea pacienților pediatrici și ai aparținătorilor cu privire la modul sănătos de viață, prevenirea maladiilor și abuzurilor de substanțe, traumatisme habituale, conduita copiilor cu boli acute și cronice. Notarea și evaluarea eficacității tehnicilor și planului de nursing. Reorganizarea locului de muncă cu specificul secției de pediatrie.</p>

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:

06

Data:

20.09.2017

Pag. 8/14

Obiective

- rise și/sau diverse patologii
- Să școlarizeze aparținătorii cu privire la modul sănătos de viață și conduita copiilor cu diverse vârste și/sau patologii
- Să elaboreze planuri de nursing specifice pacientului pediatic
- Să completeze documentația medicală specifică pacientului pediatic
- Să utilizeze sistemele informaționale specifice unităților pediatrie
- Să evalueze și să ajusteze procesul de nursing în pediatrie

Unități de conținut

Tema 5. Îngrijiri calificate în obstetrică și ginecologie

- Să stabilească diagnosticul de sarcina
- Să efectueze supravgherea antenatală a gravidelor
- Să pregătească gestantelor pentru nașterea naturală
- Conduita nașterii per vias naturalis în perioada I și II
- Să asiste la nașterea naturală
- Să evalueze stărea nou-născutului fără patologie
- Să pregătească pacientei pentru nașterea naturală asistată
- Să asiste instrumental la nașterea asistată
- Să evalueze stărea nou-născutului născut cu suferință și/sau patologie
- Să efectueze preoperatorie a pacientei pentru operația cezariană
- Să pregătească preoperator pacienta pentru orice intervenție chirurgicală în obstetric
- Să determine Scorul Apgar
- Să preia și evalueze stărea nou-născutului extras prin cezariană
- Să elaboreze un plan de îngrijire individualizat
- Să informeze și să consilieze femeilor de diferită vârstă cu sau fără patologii
- Să elaboreze planuri de nursing specifice pacientei obstetric/ginecologice
- Să completeze documentația medicală specifică pacientei obstetric/ginecologice
- Să completeze corect gravidograma/ partograma
- Să utilizeze sistemele informaționale specifice unităților obstetrică, ginecologie și SIAMP
- Să elaboreze un plan îngrijire individualizat
- Să școlarizeze și consilieze femeile de diversă vârstă în diverse situații
- Să preleveze frotiul citologic/ bacteriologic
- Să selecteze și să consilieze beneficiarii pe diverse metode de contracepție și planificare familială
- Să aplice măsuri și tehnici de îngrijire în menopauză
- Să aplice măsuri de prevenire a ITS
- Să evalueze și să ajusteze procesul de nursing în obstetrică și ginecologie
- Să elaboreze un plan de îngrijire în cazul diferitelor patologii somatice ce pot complica evoluția sarcinii

Nursing în obstetrică și ginecologie. Evoluția fiziologică a sarcinii. Diagnosticul de sarcină. Competențele asistentului medical generalist în conduita sarcinii. Examinările funcționale și paraclinice în sarcina cu evoluție fiziologică. Educație pentru sănătate în sarcină. Elaborarea planului de îngrijire în sarcină fiziologică și patologică. Gravidograma. Vizitele antenatale. Stabilirea diagnosticelor de nursing la gestante cu afecțiunile aparatului: respirator, cardiovascular, reno-urinar, digestiv, endocrin, hematopoetic, nervos. Intervenții și îngrijiri aplicate pe parcursul sarcinii. Efectuarea tratamentelor locale și generale la gestantele cu diverse afecțiuni.

Regim igienic-dietetic în sarcină. Școlarizarea gravidelor. Procesul de nursing în nașterea fiziologică și patologică. Intervențiile în diverse etape ale nașterii fiziologice și patologice. Partograma. Lăuzia fiziologică și patologică: manopere și tehnici aplicate. Intervențiile și monitorizarea lauzei, prevenirea complicațiilor. Examenul glandei mamare. Încurajarea alimentației naturale. Stabilirea diagnosticelor de nursing specifice lăuziei. Intervenții proprii și delegate ale asistentului medical în procesul de nursing în obstetrică și ginecologie. Investigații pentru aprecierea stării nou-născutului: scorul Apgar. Consultul ginecologic. Maladiile sexual-transmisibile și abdomenul acut în ginecologie. Stările precanceroase ale colului uterin și cancerul în ginecologie. Programe de screening. Planificarea familiei. Contracepție și avortul în siguranță. Fiziologia și dereglările de ciclu menstrual. Măsuri și tehnici de îngrijire în menopauza. Școlarizarea și consilierea femeilor de diversă vârstă în diverse situații.

Tema 6. Nursing comunitar. Îngrijiri în medicina de familie

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 9/14

Obiective	Unități de conținut
<ul style="list-style-type: none">• Să aplice principiile de bază ale bioeticii medicale în medicina de familie• Să efectueze consultul medical bazat pe principiile abordării centrate pe pacient• Să demonstreze abilități de comunicare cu pacientul în scopul îmbunătățirii calității colectării informației medicale și stabilirii relațiilor eficiente medic-pacient• Să aplice abordarea holistică în conduita pacienților• Să realizeze consilierea persoanelor sănătoase• Să aplice procesul de îngrijire (nursing) la domiciliu și în comunitate• Să aplice intervențiile proprii și delegate planificate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată a pacienților• Să elaboreze planul de activitate și de îngrijire individuale la domiciliu și în comunitate• Să efectueze tehnici de îngrijiri și consilierea pacienților în condiții de ambulatoriu și sau domiciliu• Să respecte traseul pacientului în conformitate cu PCN• Să stabilească diagnosticul de nursing comunitar• Să îndeplinească tehnicile de îngrijire, reieșind din standardele calificării în profesie• Să abordeze integral și individualizat pacienții• Să evalueze rezultatele îngrijirilor aplicate• Să ajusteze continuu planul îngrijirilor la necesitățile pacienților de diverse vârste• Să școlarizeze pacientul cu diverse maladii și factori de risc• Să completeze documentele de evidență și îngrijire a pacientului și SIAMP	<p>Managementul practicii medicale. Activitatea echipei medicului de familie în oficiu și la domiciliu.</p> <p>Aspectele etice în activitatea asistentului medical de familie. Comunicarea – instrument important în activitatea asistentului medical de familie.</p> <p>Profilaxia în practica asistentului medical de familie. Activitățile echipei de AMP. Nursingul omului sănătos. Promovarea sănătății. Consiliere comportamentală. Constructul celor 5 A și 5 R. Interviu motivațional. Consultul centrat pe pacient.</p> <p>Abordarea comprehensivă și holistică a pacientului. Conduita pacientului cu probleme complexe de sănătate. Pacientul în contextul familiei. Asistența medicală la domiciliu. Asistența centrată pe familie.</p> <p>Pacientul cu probleme acute sau de urgență. Rolul asistentului medical.</p>
<p>Tema 7. Îngrijiri paliative și managementul durerii</p> <ul style="list-style-type: none">• Să aplice principiile etice de bază ale asistenței paliative;• să identifice cauzele potențiale de suferință a pacientului• Să determine necesitățile reale ale pacienților și aparținătorilor în îngrijiri speciale• Să stabilească relații efective cu pacienții și aparținătorii în viitoarea practică profesională• Să planifice obiectivele de îngrijire împreună cu pacientul și aparținătorii• Să dezvolte abilități de comunicare a veștilor proaste• Să examineze un pacient cu durere și alte simptome la un nivel elementar• Să utilizeze diverse metode de evaluare a durerii și să interpreteze corect rezultatele• Să prescrie tratamente pentru durerile și cele mai frecvente simptome• Să aplice în practică principiile de analgezie OMS în tratamentul durerii• Să efectueze tehnici calitative de îngrijiri a tegumentelor• Școlarizarea aparținătorilor în efectuarea tehnicilor de îngrijire a pacienților• Să aplice diverse metode de mobilizare a pacientului în	<p>Asistența paliativă. Principii de bază în asistența paliativă. Clasificarea durerii. Managementul durerii acute. Managementul simptomelor în medicina paliativă. Abordarea holistică a suferinței. Managementul echipei multidisciplinară în asistență paliativă. Aspecte psiho-sociale în asistența paliativă. Aspecte culturale, religioase și spirituale în paliativă. Comunicarea veștilor proaste. (SPIKES); Prevenirea și îngrijirea tegumentelor. Satisfacerea nevoilor fundamentale. Patul bolnavului. Îngrijirea bolnavilor imobilizați timp îndelungat la pat. Evaluarea stării bolnavului. Asigurarea igienei zilnice a bolnavului grav. Alimentarea pacientului grav. Asigurarea igienei corporale totale. Prevenirea și îngrijirea escarelor. Perioada de doliu.</p>

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția:

06

Data:

20.09.2017

Pag. 10/14

Obiective	Unități de conținut
<p>pat</p> <ul style="list-style-type: none">• Să identifice și să aprecieze gravitatea situațiile de urgență paliativă• Să poată diagnostica starea terminală și să gestioneze corect situația;• Să comunice corect cu pacientul în stare terminală și cu rudele acestuia.• Să ofere asistență în perioada de doliu• Să completeze documentația medicală specifică	
Tema 8. Nursing calificat ale bolnavului critic. ATI Urgențe medicale	
<ul style="list-style-type: none">• Să implementeze algoritmul pentru resuscitarea cardio-respiratorie și cerebrală, Suportul Vital Bazal Adulti, Avansat Pediatric și femei gravide• Să respecte cerințele față de tipul de pat de spital• Să selecteze poziția bolnavului în pat reieșind din problemele de sănătate a pacientului• Să monitorizeze și aprecieze parametrii vitali• Să monitorizeze comportamentul bolnavului• Să aplice măsuri de îngrijirea cavității bucale, ochilor, cavității nazale, urechilor, părului și unghiilor• Să realizeze alimentația pacientului grav• Să aplice metodelor de profilaxie și îngrijirea a escarelor• Să efectueze ECG și să identifice stările de urgență• Să pregătească necesarul și să asiste la efectuarea procedurilor invazive• Să aplice măsuri de imobilizare provizorie• Să acorde primul ajutor în diverse situații de urgență• Să completeze documentația medicală specifică• Să elaboreze planul de acțiune în diferite situații de urgență• Să identifice și să aprecieze gravitatea situațiile de urgență• Să poată diagnostica starea de urgență și să gestioneze corect situația• Să comunice corect cu pacientul și/sau aparținătorii și cu alți membri ai echipelor interdisciplinare în situații de urgență	<p>Resuscitarea cardiorespiratorie și cerebrală, Suportul Vital Bazal Adulti, Avansat Pediatric și femei gravide. Moartea subită. Resuscitarea cardio-respiratorie și cerebrală la nou-născuți, sugar și copil 1-8 ani. Examenul general, examenul primar și secundar la copii și adulți. Parametrii vitali în normă și semnificația lor în urgențele medico-chirurgicale. Managementul sindroamelor coronariene acute la etapa de prespital și departamente de medicină urgentă. ECG în urgențele cardiovasculare majore. Aritmiile cardiace fatale. Ritmurile șocabile și non-șocabile. Managementul accidentelor vasculare cerebrale. Pacientul politraumatizat în șoc hipovolemic: șocul hemoragic și traumatic. Măsuri și tehnici de îngrijire în traumatisme. Tehnici și modalități de descarcerare a pacientului politraumatizat din mijloacele de transport. Aplicarea gulerului cervical. Imobilizarea pe targa rigidă scurtă și lungă. Măsuri de prevenție și procesul de nursing în intoxicațiile acute. Urgențele caniculare, înecul, electrocutarea, arsurile, accidentele prin fulger. Triajul în acordarea asistenței medicale. Îngrijirea și supravegherea bolnavilor gravi în condiții de staționar și la domiciliu. Crearea confortului psihic și fizic al pacientului. Documentația medicală. Patul bolnavului. Îngrijirea bolnavilor imobilizați timp îndelungat la pat. Evaluarea stării bolnavului. Asigurarea igienei zilnice a bolnavului grav. Alimentarea pacientului grav. Asigurarea igienei corporale totale. Prevenirea și îngrijirea escarelor. Intervențiile autonome și delegate în procesul de îngrijire a pacienților cu urgențe medico-chirurgicale și gravi. Elaborarea planului de îngrijire și efectuarea tehnicilor și manoperelor practice specifice pacienților cu urgențe medico-chirurgicale și gravi. Pregătirea echipamentului, asigurarea cu consumabile și medicamente necesare pentru diverse situații în secția de DMU sau secție ATI. Pregătirea truselor de urgență și antișoc în diverse instituții.</p> <p>Notarea și evaluarea eficacității tehnicilor și planului de nursing. Reorganizarea locului de muncă cu specificul secției DUM sau secție ATI.</p>

VII. COMPETENȚE PROFESIONALE ȘI TRANSVERSALE ȘI FINALITĂȚI DE STUDIU

Competențe profesionale:

CP1. Cunoașterea temeinică a particularităților de structură, dezvoltare și funcționare a organismului uman în diverse stări fiziologice și patologice.

CP2. Descrierea rolului Asistenței Medicale Generalist în sistemul de sănătate: Efectuarea diverselor manopere practice și procedee pentru realizarea activităților profesionale specifice specialității medicină pe baza cunoștințelor din științele fundamentale;

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 11/14

CP3. Utilizarea tehnicilor medicale, investigațiilor instrumentale și de laborator, a tehnologiilor digitale pentru rezolvarea sarcinilor specifice conduitei terapeutice a pacientului.

CP4. Planificarea și efectuarea tehnicilor de îngrijire pentru îmbunătățirea sănătății la nivel individual și comunitar. Enumerarea tipurilor, scopurilor și conținutului activităților preventive în medicina spitalicească. Specificarea organizării și efectuării măsurilor de promovare a sănătății. Realizarea planului de îngrijire

CP5. Cunoașterea funcțiilor asistentului medical generalist în cadrul procesului de nursing. Definierea conceptului de abordare complexă a pacientului cu probleme multiple de sănătate; Demonstrarea abilităților de îngrijire a pacientului cu probleme complexe de sănătate; Identificarea factorilor care intervin în conduita pacienților. Evaluarea și asigurarea calității serviciilor medicale în relație cu manoperele, procedeele și tratamentele asociate.

Competențe transversale:

CT1. Executarea responsabilă a sarcinilor profesionale cu aplicarea valorilor și normelor eticii profesionale, precum și prevederilor legislației în vigoare. Promovarea raționamentului logic, a aplicabilității practice, a evaluării și autoevaluării în luarea deciziilor;

CT2. Demonstrarea abilităților de comunicare verbale și nonverbale necesare în cadrul consultului. Realizarea activităților și exercitarea rolurilor specifice muncii în echipă în diverse instituții medicale. Promovarea spiritului de inițiativă, dialogului, cooperării, atitudinii pozitive și respectului față de ceilalți, a empatiei, altruismului și îmbunătățirea continuă a propriei activități;

CT3. Realizarea funcțiilor delegate în echipă și independente. Autoevaluarea obiectivă a nevoii de formare profesională continuă în scopul prestării serviciilor de calitate și al adaptării la dinamica cerințelor politicilor în sănătate și pentru dezvoltarea personală și profesională. Utilizarea eficientă a abilităților lingvistice, a cunoștințelor în tehnologiile informaționale, a competențelor în cercetare și comunicare.

✓ **Finalități de stagiu practic**

- Să descrie rolul funcțiilor și domeniile de activitate ale Asistentei Medicale Generaliste în sistemul de sănătate
- Să descrie conținutul, procesul de nursing clinic în diferite situații
- Să cunoască măsurile de asigurare a mediului securizat pentru pacienții în condiții diferite
- Să demonstreze abilități de comunicare verbale și nonverbale necesare în procesul de nursing
- Să-și realizeze rolul în cadrul echipei interdisciplinare
- Să demonstreze abilități necesare pentru soluționarea problemelor specifice și medicale speciale
- Să aplice măsurile de asigurare a mediului securizat pentru pacienților în situații diferite
- Să implementeze rolul și funcțiile asistentului medical generalist în practică
- Să implementeze tehnici de îngrijiri și supravegherea pacienților în condiții și situații diferite
- Să implementeze tehnici îngrijiri și supravegherea pacienților în secții chirurgicale
- Să implementeze tehnici îngrijiri și supravegherea pacienților în obstetrică și ginecologie
- Să implementeze tehnici îngrijiri și supravegherea pacienților cu urgențe medico-chirurgicale
- Să implementeze tehnici îngrijiri și supravegherea bolnavilor gravi în staționar
- Să demonstreze tehnica de aplicare a metodelor curative în condiții de staționar și de asistență medicală primară

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 12/14

- Să alcătuiască planul de intervenții specifice centrate pe pacient în condiții de staționar și de asistență medicală primară
- Să caracterizeze particularitățile procesul de nursing clinic și comunitar
- Să implementeze procesul de nursing în staționar și la nivel de asistență medicală primară
- Să completeze documentația medicală conform legislație în vigoare
- Să utilizeze sistemele informaționale conform nivelului de asistență medicală

Notă. Finalitățile disciplinei (se deduc din competențele profesionale și valențele formative ale conținutului informațional al disciplinei).

VIII. LUCRUL INDIVIDUAL AL STUDENTULUI

Nr.	Produsul preconizat	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Termen de realizare
1.	Rolul, funcțiile și competențele asistentului medical.	<p>Realizarea baremului de deprinderi practice</p> <p>Observarea pacientului participarea activa. Studiu de caz. Studierea literaturii de specialitate. Aplicarea măsurile de asigurare a mediului securizat pentru pacient, normelor de protecție și tehnicilor securității muncii, igiena manilor, metode de dezinfectie antisepsie și asepsie sub supraveghere. Implementarea măsurilor de dezinfectare a încăperilor, mobilierului,obiectelor de îngrijire a pacienților, efectuarea curățenii curente și generale în încăperi sun ghidare, îngrijirea pacienților de diferită vârstă sub supravegherea asistentului medical realizarea independentă cu supraveghere, consultarea și informarea pacienților sub supraveghere, elaborarea procesului de nursing,utilizarea echipamentului pentru diferite tipuri de îngrijiri și a utilajului standard din instituțiile medicale, realizarea ghidată, completarea documentației medicale sub supraveghere</p>	Demonstrare, supraveghere și examinare.	Pe parcursul stagiului
2.	Activitatea asistentului medical în aspectul deontologic și etic.		Prezentarea cazului și planului	
3.	Demonstrarea abilităților de comunicare efectivă cu pacienții și cu echipa medicală din staționar			
4.	Informarea pacientul și obținerea consimțământului informat explicit în cadrul tehnicilor de îngrijiri specifice în condiții de staționar			
5.	Măsurile de asigurare a mediului securizat pentru pacienții internați în staționar			
6.	Demonstrarea normelor de protecție și tehnicilor securității muncii			
7.	Enumerarea regulilor de folosire a echipamentului specific de lucru a lucrătorilor medicali în staționar			
8.	Dezinfecția. Antisepsia și antisepticele			
9.	Asepsia. Metodele de sterilizare. Prelucrarea utilajului medical			
10.	Gestionarea și segregarea deșeurilor			
11.	Secția de internare. Internarea și primirea bolnavilor în spital. Prelucrarea sanitară a bolnavului			
12.	Descria și dotarea secția de terapie intensivă. Sala de tratamente. Sala de pansamente			
13.	Secția staționarului de tip terapeutic			
14.	Secția staționarului de tip chirurgical			
15.	Administrarea parenterală a medicamentelor. Injecția intradermică.			
16.	Injecția subcutanată. Injecția intramusculară			
17.	Injecția intravenoasă. Recoltărea sîngelui din venă. Grupele sanguine			
18.	Efectuarea dezinfectării încăperilor, mobilierului, obiectelor de îngrijire a pacienților			
19.	Efectuarea curățenii curente și generale în încăperi			
20.	Pregătirea casoletii pentru sterilizare			
21.	Acoperirea măștii și tăviței sterile			
22.	Măsuri de prevenire a infecțiilor în instituțiile curative			
23.	Asigurarea igienei zilnice a bolnavului grav			
24.	Tehnici și proceduri de îngrijire pre, între și postoperator			

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 13/14

25.	Intervenții proprii și delegate			
26.	Îngrijirea bolnavilor imobilizați timp îndelungat la pat			
27.	Recoltarea produselor biologice și patologice pentru examenul de laborator			
28.	Sondaje, spălături, clisme			
29.	Pregătirea pacienților pentru explorări imagistice			
30.	Pregătirea pacienților pentru explorări endoscopice			
31.	Asigurarea igienei corporale totale. Prevenirea și îngrijirea escarelor		Prezentarea unui plan	
32.	Elaboreze planul de activitate și de îngrijire individuală în baza realizărilor științei și practicii mondiale		Supraveghere și examinare	
33.	Proiecte în grup realizarea posterelor	Selectarea tematicii posterului, materialul informativ selectat, calitatea grafică a produsului și design-ului acestuia	Prezentarea posterului	

IX. SUGESTII METODOLOGICE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE

- *Metode de predare și învățare utilizate*

Lecție practică

- Studiu de caz
- Lucru în grupuri mici
- Lucru individual
- Observare clinică
- Completarea documentației medicale
- Discuție plenară
- De sinteză
- Rezolvarea problemei în grup
- Demonstrație
- Brainstorming
- Teme pentru grup
- Discuții în grupuri mici
- Prezentare de materiale audio-vizuale
- Prezentarea posterelor.
- *Strategii/tehnologii didactice aplicate (specifice disciplinei*

„Brainstorming”; „Studiul de caz”; „Multi-voting”; „Masa rotunda/discuții interactive”; „Interviul de grup”; Rezolvarea problemei în grup.

- *Metode de evaluare (inclusiv cu indicarea modalității de calcul a notei finale)*

Curentă:

- studiu de caz
- observații ale prestațiilor
- demonstrație practică
- liste de control
- feed back

Finală:

- Evaluarea deprinderilor practice

CD 8.5.1 CURRICULUM DISCIPLINĂ

Redacția: 06

Data: 20.09.2017

Pag. 14/14

- Examen oral

Curriculum-ul include o evaluare continuă și obiectivă a competențelor formate, asigurându-le absolvenților șanse sporite de angajare în câmpul muncii și oportunități de realizare profesională

Modalitatea de rotunjire a notelor la etapele de evaluare

Grila notelor intermediare (media anuală, notele de la etapele examenului)	Sistemul de notare național	Echivalent ECTS
1,00-3,00	2	F
3,01-4,99	4	FX
5,00	5	E
5,01-5,50	5,5	
5,51-6,0	6	D
6,01-6,50	6,5	
6,51-7,00	7	
7,01-7,50	7,5	C
7,51-8,00	8	
8,01-8,50	8,5	B
8,51-8,00	9	
9,01-9,50	9,5	A
9,51-10,0	10	

Nota medie anuală și notele tuturor etapelor de examinare finală (Evaluarea deprinderilor practice \times 0,5 și examen oral \times 0,5) vor fi exprimate în numere conform scalei de notare (vezi tabelul), iar nota finală obținută va fi exprimată în număr cu două zecimale, care va fi trecută în carnetul de note.

Neprezentarea la examen fără motive întemeiate se înregistrează ca "absent" și se echivalează cu calificativul 0 (zero). Studentul are dreptul la 2 susțineri repetate ale examenului nepromovat.

X. BIBLIOGRAFIA RECOMANDATĂ

A. Obligatorie:

1. Titircă L. Ghid de nursing cu tehnici de evaluare și îngrijiri corespunzătoare nevoilor fundamentale. Editura Viața Medicală Românească, București, 2008
2. Titircă L., *Urgențe medico-chirurgicale sinteze*. Editura medicală, București, 2014.
3. Titircă L., *Tehnici de evaluare și îngrijiri acordate de asistenții medicali*. Editura Viața Medicală Românească, București, 2005.
4. Iu. Busuioc, S. Ciobotea, M. L. Riza, sub red. E. Trasca. Notiiuni de nursing general si in specialitati chirurgicale. Editura Medicala Universitara Craiova, 2013. - 560 p.
5. Mironiuc A. Semiologie și patologie chirurgicală. Cluj-Napoca: Iuliu Hațieganu; 2011. 260 p.

B. Suplimentară

6. Matei, Daniela. Îngrijiri calificate în medicina internă : Manual pentru asistenți medicali. Editura Medicală Universitară "Iuliu Hațieganu", 2016. 446 p.
7. Legea "Cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală" nr.1585-XII din 27.02.1998.
8. Programul Unic de Asigurări medicale și normele metodologice anuale
9. Henderson V. Principii fundamentale ale îngrijirii bolnavului.
10. Dunn DC, Rawlinson N. Chirurgie: diagnostic și tratament. Ghid de îngrijire a bolnavului chirurgical. Ed.2. București: Editura Medicală; 1995. 640 p.